

การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอย
ในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Householders' Participation in Waste Management in NakhonLuang
Municipality Area of Phranakhon Si Ayutthaya

(วันรับบทความ: 28 สิงหาคม 2562; วันแก้ไขบทความ: 2 ตุลาคม 2562; วันตอบรับบทความ: 7 ตุลาคม 2562)

นลินรัตน์ สุขมังสา*
Narinrut Sukmangsa
อดิศร ภู่อสาร**
Adisorn Pusara

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนในเขตตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 325 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการแอลเอสดี โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก โดย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การวางแผนการ การร่วมคิดและการประมวล และ 2) หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพและสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอย

Abstract

Householders' Participation in Waste Management in NakhonLuang Municipality Area of Phranakhon Si Ayutthaya Province

The purposes of this study were to 1) investigate the householders' participation

* นักจัดการทั่วไปปฏิบัติการ, เทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Corresponding author, E-mail: sornayutthaya@yahoo.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Corresponding author, E-mail: sornayutthaya@yahoo.com

in waste management in NakhonLuang Municipality Area of Phranakhon Si Ayutthaya province; and 2) compare the levels of the householders' participation classified by personal factors. The subjects, selected by simple random sampling, were 325 householders in that area. The instrument used in this study was a five-rating scale questionnaire with the reliability at 0.78. The statistical tools used for data analysis were frequency, percentage, means, standard deviation, T-test, F-test with the statistically significant level at .05.

The results revealed that: 1) the householders' participation in waste management was at high level. The participation of householders was ranked from highest to lowest values as follows: cooperation, planning, accomplice and assessment, respectively and 2) differences in householders' occupations and a number of family members that affect the statistically significant levels of such participation.

Key word: participation; waste management

1. บทนำ

การจัดการด้านการจัดการขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี เนื่องจากการอุปโภค บริโภคเพิ่มขึ้น มีการลงทุนสูงขึ้นจากการขยายตัวของชุมชน ทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จากการคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2555 ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วไปเพิ่มขึ้น ประมาณ 17,533,870 ตัน/ปี ของเสียอันตรายจากชุมชนประมาณ 525,306 ตัน/ปี และขยะติดเชื้อประมาณ 27,572 ตัน/ปี (ศุภล ศรีสุขวัฒนา, 2546 : 11) เพราะเหตุนี้การขยายตัวของขยะมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้น จึงก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย ขยะมูลฝอยส่งกลิ่นเหม็น ปัญหาในด้านสุขภาพ และก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงามปัญหาเหล่านี้เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีทัศนคติเก่า ๆ ว่าขยะมูลฝอยเป็นสิ่งไร้ค่าไม่มีประโยชน์ ไม่ต้องการ และจะนำไปจัดการอย่างไรก็ได้ตามความเคยชินกับการทิ้งขยะมูลฝอยปะปนกัน ไม่การคัดแยกขยะทำให้เกิดกลิ่นเหม็นมารบกวน ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชนได้จากสภาพปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบ โดยตรงต่อประเทศ ทั้งด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ด้านการท่องเที่ยวและยังเป็นการทำลายคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติของดิน และแหล่งน้ำอีกด้วย การแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคน ทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้นการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย มิใช่เป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือของใครคนหนึ่ง เพราะเราทุกคนต่างก็เป็นผู้ก่อขยะขึ้นทั้งนั้น ทุกคนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยได้อีกวิธีหนึ่ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย 2535 พระราชบัญญัติควบคุม การขายทอดตลาดและค่าของเก่าพ.ศ. 2474 โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่ง ชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมไปสู่องค์กรปกครอง ท้องถิ่น ส่วนท้องถิ่นภายใต้แผนกรอบจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 – 2549 โดยมีวัตถุประสงค์ หลักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อม (สัญญา สุดิพันธ์วิหการ, 2544 : 1) โดยการเสริมสร้าง ศักยภาพของท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมียุทธศาสตร์หลักสำคัญ 4 ประการคือ

1. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ
2. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ทรัพยากร
3. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. ยุทธศาสตร์การป้องกันและการแก้ไขภาวะมลพิษ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้มียุทธศาสตร์ การจัดการขยะได้หลายประการ หนึ่งในนั้นมีการสนับสนุนให้มีการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลดและคัดแยก ขยะ ณ แหล่งกำเนิด

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเนื่องจากครัวเรือน เป็นต้นกำเนิดในการผลิตขยะมูลฝอยแหล่งสำคัญในขณะเดียวกัน ภาครัฐก็ได้เล็งเห็นปัญหาขยะมูลฝอยจาก ครัวเรือนจึงได้มีพระราชบัญญัติให้ประชาชนลดปริมาณการทิ้งขยะมูลฝอยด้วยวิธีการต่างๆ ตั้งแต่การสร้าง ความตระหนักถึงปัญหาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและเกิดสำนึกรักษาความสะอาด เพื่อลดปริมาณ ขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง รวมถึงกระบวนการกำจัดขยะมูลฝอยและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอย ดังที่ สุนีย์ มลลิกะมาลย์ และ นันทพล กาญจนวัฒน์(2543 : 10) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการแก้ปัญหาชุมชนไว้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน โดยกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน วิถี การดำเนินชีวิต เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาลดลงจนการ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยการรวมกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่ต้องใช้
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้า ร่วมบริหารการใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้ง ด้านวัตถุและจิตใจโดยอยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ประชาชนรับรู้ ปัญหาของขยะมูลฝอยแล้วร่วมกันวางแผนดำเนินการโดยร่วมกันปฏิบัติโดยได้รับผลประโยชน์จากการดำเนิน การ แล้วประเมินกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ สรุปเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน ในอนาคตต่อไป

เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครอบคลุมและเกี่ยวเนื่องกับจำนวน 3 ตำบล 17 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 2,950 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 7,326 คน เพศชายจำนวน 3,498 คน เพศหญิง จำนวน 3,828 คน (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอนครหลวง, 2558 : 3) การดำเนินงานเพื่อจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแล้วทำการเก็บรวบรวมได้มากขึ้นจากปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 297 ตันต่อวัน สามารถดำเนินการจัดเก็บได้ 223 ตันต่อวันทำให้ปัญหาขยะตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหาบางพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กที่ยังมีระบบเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยที่ผิดวิธีและไม่ถูกสุขลักษณะเกิดขึ้น เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยลงแม่น้ำลำคลอง การนำมากองทิ้งตามริมทาง จึงเป็นการทำลายทัศนียภาพของพื้นที่และทำให้แม่น้ำเน่าเสียเป็นมลพิษทางน้ำทางอากาศอีกด้วย (แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2552 – 2554, 2551) การแก้ไขปัญหายังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างจริงจัง เนื่องจากมีการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของภาคธุรกิจต่าง ๆ ประกอบกับเทศบาลตำบลนครหลวง ยังมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินการ รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่าการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนครหลวงในแต่ละด้านมีกระบวนการจัดการอย่างไร และมีประสิทธิภาพหรือไม่การจัดการขยะในระดับใด และวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการขยะมูลฝอยจะใช้วิธีการอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางที่จะใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาที่วิกฤตต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. สมมติฐานของการวิจัย

หัวหน้าครัวเรือนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนและกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง Taro Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่ให้บริการของเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งครอบคลุมและเกี่ยวเนื่องกัน จำนวน 3 ตำบล 17 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน 2,950 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 7,326 คน (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอนครหลวง, 2558 : 3) คือ

2.1 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พระนครศรีอยุธยา

2.2 ตำบลบางระกำ อำเภอนครหลวง พระนครศรีอยุธยา

2.3 ตำบลบางพระครู อำเภอนครหลวง พระนครศรีอยุธยา

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- อาชีพ
- จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
- ระยะเวลาที่พักอาศัยในเทศบาลตำบลนครหลวง

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4 ด้าน คือ

- ด้านการร่วมคิด
- ด้านการวางแผนการ
- ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ
- ด้านการร่วมประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ลักษณะและวิธีในการทิ้งการเก็บขน ไปจนถึงการจัดการรวมถึงรูปแบบที่ชุมชนได้นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาแสดงบทบาทหน้าที่ในการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผลในโครงการกำจัดขยะมูลฝอย

7. วิธีดำเนินการวิจัย

7.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้าครัวเรือนที่รับบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2,950 ครัวเรือน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ได้จำนวนหัวหน้าครัวเรือน 352 คน โดยมีระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 แล้วกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตำบลในเขตเทศบาลตำบลนครหลวงเพื่อทำการสุ่มตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขนาดกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตำบล	ครัวเรือน	กลุ่มตัวอย่าง
นครหลวง	2,029	242
บางระกำ	611	73
บางพระครู	310	37
รวม	2,950	352

7.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่องการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และระยะเวลาที่พักอาศัยในเทศบาลตำบลนครหลวง

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย การร่วมคิด การวางแผนการ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ และการประเมินผล

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอย

การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการทดลองใช้กับประชาชนในพื้นที่อื่นแล้วหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.78

7.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.3.1 สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.3.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Static) ได้แก่ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน และ F-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระกันตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

8. สรุปผลการวิจัย

8.1 ระดับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การวางแผนการ การร่วมคิด และการร่วมประเมินผล

8.1.1 การมีส่วนร่วมปฏิบัติ โดยหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยและการนำกลับมาใช้ใหม่ การลดปริมาณขยะในครัวเรือน การส่งเสริมคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้ง การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักษาความสะอาดในครัวเรือน และการปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะ

8.1.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการ โดยหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในการวางแผนการ โดยการวางแผนสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักษาความสะอาด การวางแผนออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะ

8.1.3 การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด โดยหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดโดยการเสนอแนวทางในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง การนำเสนอแนวทางการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ การเสนอความคิดเห็นในการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนรักษาความสะอาด การเสนอแนวทางการลดปริมาณขยะ และการมีส่วนร่วมออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะ

8.2 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า

8.2.1 หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้างมีส่วนร่วมด้านการร่วมคิดการวางแผนการและการประเมินผลแตกต่างจากหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย

8.2.2 ครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คน มีส่วนร่วมคิด การวางแผนการ ร่วมปฏิบัติและการประเมินผลแตกต่างจากครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนต่ำกว่า 7 คน

9. การอภิปรายผล

ผลจากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลได้ ดังนี้

9.1 หัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการวางแผนการ การร่วมคิดและการประเมินผล

9.1.1 การมีส่วนร่วมปฏิบัติ เนื่องจากกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่าง ๆ ทำให้หัวหน้าครัวเรือนตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอีกทั้งการที่เทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดโครงการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนลดปริมาณขยะมูลฝอย เช่น โครงการหน้าบ้านสะอาดน่ามอง และโครงการขยะรีไซเคิล ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ครัวเรือนเกิดความตื่นตัวที่จะได้ร่วมกันปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ร่วมกันคิดและได้วางแผนไว้สอดคล้องกับการวิจัยของ วิมล ไชยกาญจน์ (2554 : บทคัดย่อ) ที่พบถึงความสำเร็จของการจัดการขยะของชุมชนบ้านแพะขวาง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชนอื่น ซึ่งชุมชนมีการปฏิบัติอย่างจริงจังในการจัดการขยะมูลฝอย คือ การจัดทำตลาดนัดขยะ, โครงการหมู่บ้านประดับดาวและองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ก็ให้การสนับสนุนชุมชนบ้านแพะขวางอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของโครงการจัดการขยะมูลฝอย จึงมาจากประชาชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด มีความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีที่จะแก้ไขปัญหา ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถดำเนินงานได้

9.1.2 การมีส่วนร่วมการวางแผนการ เกิดจากเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในการวางแผนดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาชุมชนที่ได้กำหนดแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างชัดเจน เมื่อหัวหน้าครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจึงส่งผลให้โครงการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดผลสำเร็จด้วยดีตามแนวคิดของ สัจจา บรรจงศิริ (2549 : 2) ที่ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการคิดการพิจารณาตัดสินใจจนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติอย่างเปิดเผยและเต็มใจ มีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาสาเหตุของปัญหา รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

9.1.3 การมีส่วนร่วมคิดเกิดจากเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดโอกาสให้หัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือนแสดงความคิดเห็นผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้น เช่น การจัดประชาคม การประชุมประจำเดือนของผู้นำชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ชี้ประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยให้เทศบาลตำบลนครหลวง พิจารณาดำเนินการเมื่อได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมกับเทศบาลจัดการขยะมูลฝอยเป็นที่ยอมรับของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมากตามแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (2552 : 9) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจจะสร้างความโปร่งใส เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐได้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

9.1.4 การมีส่วนร่วมการประเมินผลเกิดจากเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินโครงการของเทศบาล เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนเล็งเห็น

ความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในครัวเรือน อีกทั้งหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่เริ่มกระบวนการคือการวางแผน การตามจัดประชาคมของเทศบาล จึงมีความต้องการร่วมประเมินการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับ อัญติการ อาชีวะชัย (2553 : 40) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขต เทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ กล่าวว่าคนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งมีส่วนได้และส่วนเสียในชุมชน เข้ามามี บทบาทหน้าที่ร่วมกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งจนสิ้นสุดกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การร่วมศึกษาสภาพ ปัญหาที่ประสบอยู่ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุ และ หาแนวทางแก้ไข ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับ ผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้ชุมชน/สังคมได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ขึ้นและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

9.2 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบล นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวน สมาชิกในครัวเรือนและระยะเวลาที่พักอาศัยในเทศบาลตำบลนครหลวง

9.2.1 หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และค้าขายในด้านการร่วมคิด การ วางแผนการและการประเมินผล ต้องเสียสละเวลาร่วมกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งหัวหน้าครัว เรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างทั่วไป จึงสามารถปลีกเวลาเข้าร่วม กิจกรรมได้สะดวกกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจที่ต้องทำงานในช่วงเวลา ปฏิบัติงานในเวลาเดียวกับเวลาปฏิบัติงานของเทศบาล เช่นเดียวกับหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขาย ที่ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ดูแลกิจการของตนเอง แต่ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนทุกอาชีพมีส่วนร่วมใน การจัดการขยะมูลฝอยด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ ซึ่งจะมีการจัดการเกี่ยวกับการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อน ทั้ง, การลดปริมาณขยะในครัวเรือนและการปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะของเทศบาลซึ่งเป็น วิธีการจัดการที่สามารถปฏิบัติได้ภายในครัวเรือน

9.2.2 หัวหน้าครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 7 คน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสมาชิกต่ำกว่า 7 คน ในทุกกิจกรรมจากการวิจัยพบว่าครัวเรือนที่มี สมาชิกมากกว่า 7 คนเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง จึงเป็นเหตุผลเดียวกับผล การวิจัยที่พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

10. ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก เพื่อให้คง อยู่และเกิดการพัฒนายังไม่หยุดนิ่ง เทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงควรดำเนินการ ดังนี้

10.1 การมีส่วนร่วมคิด เทศบาลตำบลนครหลวงควรมีการระดมความคิดเห็นจากประชาชนด้วย

การจัดประชาคมหรือจัดช่องทางแสดงความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อทราบข้อมูล ปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะการให้ประชาคมร่วมร่างระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล

10.2 การวางแผนการ เทศบาลและประชาชนควรร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ที่มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริงและกำหนดโครงการที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย เช่น โครงการรับซื้อขยะรีไซเคิลและโครงการธนาคารขยะ เป็นต้น

10.3 การมีส่วนร่วมปฏิบัติ เทศบาลควรจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาความสะอาดในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดสำนึกว่าประชาชนคือ บุคคลสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนปลอดจากขยะ เทศบาลควรกำหนดโครงการรณรงค์การลดถุงพลาสติก การประกวดแข่งขันชุมชนน่าอยู่ หน้บ้านน่ามอง

10.4 การมีส่วนร่วมประเมิน ควรมีการประเมินระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ประชาคมร่วมกัน กำหนด นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการขยะในเทศบาลต่อไป

11. บรรณานุกรม

- วิมลวัลย์ ไชยกาญจน์. (2554). *การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านแพะขวาง ตำบลแพะ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2550 – 2553*. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุบล ศรีสุขวัฒนา. (2546). *อบต. กับการจัดการปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย.
- สัญญา สุติพันธ์วิหาร. (2544). *บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง บทบาทหน้าที่ในการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล, กรุงเทพฯ: คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และ นันทพล กาญจนวัฒน์. (2543). *โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน*. ศูนย์กฎหมายและพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัจจา บรรจงศิริ. (2549). *การพัฒนาศูนย์ข้างชุมชน*. นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (2552)*. Foresight Research โดยสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์จากผลงานวิจัยสาขาสังคมท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- อัญชิการ์ อาชีชัยย์. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบล คำชะอี อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

12. References

- Arjwichai, A. (2010). *The participation of People in Community Development of Khamcha-ae Municipality, Mukdahan Province*. This is Master of Arts (Development Strategy) Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Banchongsiri, S. (2006). *Development of Community Rice center Department of Agriculture and Cooperatives*. Nontaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chaiyakarn, W. (2011). *Waste Management of Bang Paekwang Community, Namphae Sub-District, Hangdong District, Chiang Mai Province BE*. 2550-2553. Independent Study, Master of Public Administration, Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Mallikamart, S. and Krnjanawat, N. (2000). *Public Participation research project in Community waste Management, Environment Law and Development Canter*. Bangkok: Faculty of Law Chulalongkorn University.
- National Research Council of Thailand. (2009). *Foresight Research by synthesizing Economics from Local Social Research*. Bangkok: Arun Printing.
- Srisukwattana, S. (2001). *Subdistrict Administration Organization and The Management of Public health And environment problems according to the law*. Bangkok : Department of Health.
- Sutipan-wihan, S. (2011). Roles of Subdistrict Administration Organization in Natural and Environment Management. *Semina Document On Roles and Responsibilities in Subdistrict Administration Organization*, Bangkok: Faculty Of Environment and Resources studies : Mahidol University.